

שאסור להקריבו, וכיון שהוא חידוש אין למדין ממנו.

דהיינו, רבא חולק לגמרי על ריש לקיש, וסובר שכל מוקצה אסור, ולא דוקא מוקצה לשבע שנים. ומה שהוכיח ריש לקיש שתוך שבע שנים אינו אסור [ללשון ראשון], או שאחרי שבע שנים אינו אסור [ללשון השני] ממה שה' צוה לו להקריב אותו לעולה, אין מכך ראייה, כי יתכן שהקריבו בהיותו "מוקצה", והותר במפורש מפי ה', כדאמר רבי אבא בר כהנא.

דאמר רבי אבא בר כהנא: שמונה דברים של איסור התירו הקדוש ברוך הוא לגדעון באותו לילה:

א. חוץ, ששחטו חוץ למשכן, שהרי המעשה ההוא היה בעפרה.

ב. ולילה, שנאמר שם "ויעש לילה", ואין מקריבים בלילה.

ג. זרות, שגדעון היה משבט מנשה ולא היה כהן.

ד. וכלי שרת, שהקריב בלי כלי שרת, כי כט-א מנין לו כלי שרת.

ה. וכלי אשירה, שהקריב בכלים שהיה מקריב להם לעבודת אשירה.

שנאמר [שופטים ו] אצל גדעון "ויהי בלילה ההוא, ויאמר לו ה': קח את פר השור אשר לאביך, ופר השני שבע שנים. והרסת את מזבח הבעל אשר לאביך, ואת האשרה אשר עליו תכרות. ובנית מזבח לה' אלהיך על ראש המעוז הזה כמערכה. ולקחת את הפר השני, והעלית עולה בעצי האשרה אשר תכרות". ודרשין, (46) "השני" מלשון פיטום, כמו [שמואל א טו] "ואת הבקר והמשנים". ומוכח שנהגו לפטם שור שבע שנים לצורך עבודה זרה.

וכיון שמצינו כי גדעון הקריב פר זה שנתפטם, מוכח שלא היה מוקצה. אם משום שעדיין לא עברו שבע שנים — ללשון ראשון [ומה שנאמר "ופר השני שבע שנים", אין פירושו שכבר נתפטם שבע שנים, אלא הוא שם תואר, דהיינו, "הפר, שהדרך להקצותו ולפטמו, ולבסוף יקריבוהו"]. או משום שכבר עברו שבע שנים ולא עבדוהו — ללשון שני, הלכך היה מותר בהקריבה (47).

ומקשינן: וכי התם, "מוקצה" בלחוד [בלבד] הוה. הלא "נעבד" נמי הוה? (48)

ומתריצין, אמר רב אחא בר יעקב: מוקצה לעבוד היה, ולא עבדוהו!

רבא אמר: לעולם עבדוהו, והיה אסור גם משום "נעבד", וחידוש הוא, דבר שלא מצאנו כמותו שיהא מותר להקריב דבר

47. כן מפרש רש"י. ועיין לקמן בשם הגרי"ז.

48. רש"י כתב: לא ידענא מהיכן נפקא. [וראה גליון הש"ס ברכות כה ב].

ורבינו גרשום כתב: דקרוי הוא בעל דכתיב

משהוקצה. חידושי הרמב"ן [בבא בתרא קכט ב].

46. רבינו גרשום.

מיד כשהקדישו? שנאמר "תשמרו להקריב לי" — עשה לו "שימור" והקצאה [פיטום] (52) לצורך גבוה.

ולכן מקשה הגמרא: מתקיף לה לאביי: אלא מעתה, אם אכן דורשים כן, אייתי, (53) אם הביא אדם, אימרא דצומא, ולא עביד ליה שימור, כבש רעב שלא נשמר ולא נתפטם, האם הכי נמי דלא חזו להקרבנה?!

אמר ליה רב טובי בר מתנה: לא הבנת דבריי! אנא, "תשמרו להקריב לי" קאמינא! אני דרשתי דרשה אחרת, והיא, לאסור להקריב המוקצה לעבודת כוכבים. (54) והנני דרשה ממה שנאמר "לי", ולא לאדון אחר! ואיזהו אדון (55) אחר שמקריבין לו? הוי

ו. ועצי אשירה, הקטיר את העולה בעצי אשרה, כמו שנאמר שם "והעלית עולה בעצי האשרה אשר תכרות". (49)

ז. ומוקצה. ח. ונעבד, כמבואר (50).

ומביאה עתה הגמרא דרשה אחרת לאסור מוקצה.

אמר רב טובי בר מתנה אמר רבי יאשיה: מנין למוקצה מן התורה? שנאמר בפרשת קרבן תמיד [במדבר כח] "תשמרו להקריב לי". (51) ודרשינן, כל שעושיין לו שימור.

וסברה הגמרא שהכי קאמר: מנין שחייב אדם להקצות קרבנו לשמים, ולא יקריבנו

53. גירסת הגאון יעב"ץ.

54. הקשו תוס': הרי כבר דרשינן ליה לעיל, או מ"מן הצאן" או מ"משחתם בהם מום בם"? ומתרץ השיטה מקובצת, שהיא דרשה אליבא דתנא דבי רבי ישמעאל הדורש מ"משחתם בהם", מכיון שמשם אין הוכחה למוקצה כי אם לנעבד ממש שהוא נקרא "השחתה". על כן דורשה רב טבי מ"תשמרו להקריב לי".

והגר"א מתרץ: אין ללמוד מ"מן הצאן" אלא דבר שנתבאר בתורה איסורו במקום אחר, ובא "מן הצאן" לפסלו. על כן, דורש רב טבי מ"תשמרו" את איסורו כדי שנוכל לדרוש פסולו מ"מן הצאן". וכן כתב השפת אמת. ועוד מתרץ השפת אמת, שמקרא ד"תשמרו" אפשר ללמוד רק קרבן ציבור, ויתכן שאפילו כל קרבנות חובה ומצוה, אבל קרבן נדבה לא שמענו, לפיכך צריך לפסוקים הנ"ל.

55. גירסת השיטה מקובצת.

"והרסת את מזבח הבעל" — העשוי לצורך אותו פר שהוא בעל. ורש"י לא פירש כן, כי לא מוכרח שזו היא כוונת הקרא.

49. רש"י מביא פסוק אחר, ומן הסתם כוונתו למבואר בפנים.

50. הקשה הטורי אבן: למה לא אמרו עוד איסור, והוא "זקן"? ומתרץ לפי דרכו שמוקצה אינו דוקא "שבע שנים" אלא לכל תקופת הקצאתו. ועתה, ממה נפשך מתורץ, לפי לישנא קמא הוי "פר שבע שנים" שם התואר למוקצה ולא דוקא שבע שנים, ואם הוקצה לשנה גם נקרא "פר שבע שנים", ואפשר לומר שהוקצה רק לשנה או שנתיים ועדיין אינו זקן. ולפי לישנא בתרא, אכן הוקצה לשבע שנים ובתוך שבע שנים הריהו אסור משום מוקצה [גם לפי המסקנא] ומדובר שעדיין לא הגיע להיות זקן.

51. גירסת השיטה מקובצת.

52. תוספת ביאור על פי רבינו גרשום.

אומר, זו עבודת כוכבים.

ומביאה עתה הגמרא כמה מאמרי אמוראים שמוקצה הוא עד שישתמשו בו הכומרים לצורך עצמם, אבל אם כבר השתמשו בו הכומרים, בטלה הקצאתן וחיללוהו⁽⁵⁶⁾.

אמר רבא בר רב אדא אמר רבי יצחק: אין מוקצה אסור אלא עד שיעבדו בו,⁽⁵⁷⁾ שיעשה בו שום עבודה לצורך הכומרים, אבל אם עשו בו עבודה, אינו אסור ושוב אין הכומרים מקריבים אותו.⁽⁵⁸⁾

עולא אמר רבי יוחנן: לא רק אם עבדו בו חיללוהו מלהיות מוקצה, אלא אפילו עד שימסרוהו לכומרי עבודת כוכבים, למאכלם — אינו מוקצה ושוב אין הכומרים מקריבים לו.

בהא [חכם ושמו "בהא"⁽⁵⁹⁾] אמר רבי יוחנן: אפילו אם עדיין לא מסרוהו ממש לאכילת הכומרים, אלא עד שיאכילוהו כרשיני [מין ירק] עבודת כוכבים, ומפטמין אותו לצורך אכילת הכומרים — גם כן אינו מוקצה ושוב אין הכומרים מקריבים לו.

אמר ליה רבי אבא לבהא: מפלגיתו אתון אעולא, האם אתם חולקים על עולא?

אמר ליה בהא לרבי אבא: לא! עולא נמי כי קאמר הוא, כשאמר עולא "עד שימסרוהו" כוונתו לומר "רספי⁽⁶⁰⁾ [מפטמים] ליה כרשיני עבודת כוכבים. ובהא ועולא אמרו דבר אחד.

אמר רבי אבא: ידע בהא לשנויי שמעתא,

56. מתוך לשון הראב"ד [פרק ד מהלכות איסורי מזבח הלכה ד].

57. גירסת רש"י.

58. כן פירש רש"י בלשון שני, ופירוש זה התקבל על רש"י [והראב"ד הנ"ל]. ובלשון ראשון פירש פירוש אחר לגמרי: אין מוקצה נאסר בהקצאה בלבד, אלא כשיעשה בו שום עבודה לצורך עבודת כוכבים, כגון משיכת קרון או שום עבודה אחרת לשם אלילים, וכל זמן שלא עשה בו עבודה לאלילים, לא נאסר.

והיא שיטת הרמב"ם, וזה לשונו [שם]: מאימתי תפסל הבהמה או העוף משום מוקצה? משיעשו בהן הכומרים מעשה, כגון שיגזזו אותה או יעבדו בה לשם עבודה זרה. אבל בדברים אינו נעשה מוקצה שאין הקדש לעבודה זרה. ורש"י מדייק מלשון הגמרא "אלא עד שיעבדו בו" כפירוש השני, כי אם

כפירוש הראשון, היה לו לומר "אין מוקצה אסור עד שיעבדו בו" [וכנראה שגירסא זו היתה לפני הרמב"ם].

הגרי"ז מבאר שיטת הרמב"ם ופירוש ראשון של רש"י, הטעם שלא רצו ללמוד כפירוש שני והראב"ד, כי כיון שחל עליו "שם" מוקצה, שוב אינו פוקע ממנו. כלומר, אף על פי ששייך ביטול בעבודה זרה, היינו דוקא בשל הדיוט, דהוי "חפצא" של עבודה זרה ועל ידי הביטול נתבטל "החפצא" של עבודה זרה. מה שאין כן בפסול מוקצה ונעבד לגבוה, הוי "שם פסלות להקרבה", ואף על פי שמצד עבודה זרה נתבטל, מכל מקום, לא פקע ממנו "שם פסלות להקרבה". ועיין שם שמאריך בשיטת הרמב"ן.

59. ראה שיטה מקובצת גירסאות אחרות.

60. גירסת הכסף משנה.

שמוקצה ונעבד מותרין להדיוט?

אמר רב פפא: דאמר קרא, אמר הנביא יחזקאל [מה] בנבואתו על בית המקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו ועבודת הקרבנות והנסכים "ושה אחת מן הצאן מן המאיתים ממשקה ישראל למנחה ולעולה ולשלמים לכפר עליהם", ודרשינן "ממשקה ישראל" — מן המותר לישראל הבא קרבן, ולא מן האסור באכילה —

ועתה, **אי סלקא דעתך** שמוקצה ונעבד אסירי להדיוט — למה לי קרא, דרשות הנ"ל "מן הבקר" להוציא את הנעבד "מן הצאן" להוציא את המוקצה [או מ"משחתם בהם מום בס"] למעטיניהו מגבוה, הלא בין כך ובין כך אסורים לגבוה הואיל ואינם "ממשקה ישראל"? ועל כרחך שהם מותרים להדיוט⁽⁶⁵⁾.

ומקשינן: וכי כל היבא דאסירי להדיוט לא בעי קרא לאסרו לגבוה? והא "טריפה" דאסירא להדיוט, ובכל זאת מעטיה קרא מגבוה?

למסור שמועות! ואי לא דסליק להתם⁽⁶¹⁾, אם לא שעלה לארץ ישראל ללמוד תורה — לא הוה ידע! דארץ ישראל גרמה ליה, להחכים.

אמר ליה רב יצחק לרבי אבא: בהא — מיכן ומיכן הוה. מבבל ומארץ ישראל ובשתי המקומות למד תורה.

תני (62) רב חנניא טריטאה קמיה דרבי יוחנן, שנה לפניו ברייתא: אין מוקצה אסור אלא עד שיעשו בו מעשה.

הוא תני לה והוא (63) אמר לה, גם שנה את הברייתא וגם פירשה: מאי מעשה, איזה מעשה אמרה הברייתא? עד שיגזז ויעבדו בו, אבל אחרי כן אינו מוקצה ושוב אין הכומרים עובדים אותו⁽⁶⁴⁾.

שנינו במשנתנו: ואיזהו נעבד כל שעובדין אותו, הוא ומה שעליו אסור, וזה וזה מותר באכילה.

ודנה הגמרא: מנא הני מילי, מנין לנו

[ובמסכת מנחות ו א מפורש להדיא!] אין למדים מ"משקה ישראל" אלא בדבר שלא היתה לו שעת הכושר לישראל דומיא דערלה. אם כן, שפיר אפשר לומר שמוקצה ונעבד אסורים להדיוט וממילא אסורין לגבוה מטעם מ"משקה ישראל", אלא, שבמה דברים אמורים בלא היתה להם שעת הכושר, ומשמיעה לנו התורה "מן הבקר" לאסור לגבוה אפילו בהיתה להם שעת הכושר?

ומתריך על פי תוס' במנחות שאחרי שגילתה התורה בטריפה שאין חילוק בין היתה להם שעת הכושר ללא היתה — שוב אין לחלק בשאר

61. גירסת רבינו גרשום.

62. גירסת השיטה מקובצת והגר"א.

63. גירסת השיטה מקובצת.

64. ברייתא זו יש לפרשה לפי שני פירושי רש"י, והם פירושי הרמב"ם והראב"ד. כן מבואר בליקוטי הלכות. ובפנים מבואר לפי פירוש שני.

65. הקשה הרש"ש: הרי לפי מסקנת הגמרא

היתר לגבוה, כי אם היתה אסורה לגבוה רק מחמת שאינה מ"משקה ישראל" **סלקא דעתך אמינא**, עלה על הדעת לומר: **הני מיילי**, דברים אלו אמורים רק באופן **שנטרפה ואחר כך נתקדשה**, ובשעה שהקדישה היתה טריפה, **אבל נתקדשה ואחר כך נטרפה** — **אימא יש לומר: תישתרי(67) לגבוה**, כיון שכבר נתקדשה — לכן ממעטתה התורה מ"בן הבקר" ללמדנו שגם בנתקדשה ואחר כך נטרפה אסורה לגבוה(68).

ומקשינן: איך תאמר שמ"משקה ישראל" היינו למדים לאסור לגבוה בנטרפה ואחר כך הקדישה, **והא מהכא נפקא**, הרי נטרפה ואחר כך הקדישה(69) נלמד מדרשה הבאה לאסרה לגבוה?

דתניא כמו ששינונו ברייתא: אמרה התורה בפרשת קרבנות [שם פסוק ב] **"מן(66) הבקר"**. ודרשינן, **להוציא את הנעבד**. ומקשה הברייתא: **או אינו נדרש, אלא להוציא את הטריפה? ומתוצת הברייתא: כשהוא אומר "מן הבקר" למטה, בהמשך הפרשה [פסוק ג] שאין תלמוד לומר, שלא הוצרך לכתוב שהרי כבר נאמר "מן הבקר", אלא, מה שנאמר "למטה" בא ללמדנו להוציא את הטריפה."**

הרי שהוצרך קרא להוציא את הטריפה אף על פי שטריפה אסורה להדיוט, ולא דרשינן לאסור אותה לגבוה מטעם שאינה "ממשקה ישראל"?

ומתצינן: **איצטריך!** גבי טריפה הוצרכה התורה לכתוב "מן הבקר" להוציאה מכלל

הפסולים, וכשאסורים — אסורים בכל אופן אפילו בהיתה להם שעת הכושר. הלכך מדייקת הגמרא: **אם** היו מוקצה ונעבד אסורים להדיוט — היו אסורים לגבוה משום שאינם מ"משקה ישראל" אפילו בהיתה להם שעת הכושר.

66. גירסת השיטה מקובצת.

67. גירסת השיטה מקובצת.

68. הקשה רש"י: אם כן, אפשר לומר אותה טענה גם לגבי מוקצה ונעבד, שהאמת שהן אסורין להדיוט, ומה שמיעטתם התורה בפרשת הקרבנות לגבי גבוה — היינו משום שצריך למעטם אף אם הוקצו או נעבדו לעבודה זרה אחרי שהוקדשו?

ומתרץ: אין שום צורך למעטם, כי אם כבר הוקדשו — אינם נאסרים כלל לגבוה אם הוקצו או נעבדו לעבודה זרה, מחמת ש"אין אדם אוסר

דבר שאינו שלו". כשם שהמשתחוהו לבהמת חבירו לא אסרה לגבוה, והמשתחוהו לדבר שאינו בעל חי של חבירו לא אסרו בהנאה. וראה תוס'. המפרשים דנים בדברי רש"י האומר שאין לאסור הוקדשה ואחר כך נעבדה או הוקצתה מטעם "אין אדם אוסר דבר שאינו שלו", שהרי במסכת חולין [מא] סובר רב הונא שאם עשה בו מעשה ואפילו מעשה קטן אוסר אפילו כשאינו שלו, ושאר אמוראים סוברים שאפילו במעשה גדול אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ומכל מקום בחטאת ועולה — אדם אוסר. אם כן, איצטריך קרא בנעבד להיכא דעשה בו מעשה לרב הונא, ולשאר אמוראים בחטאת ועולה? עיין צאן קדשים ועולת שלמה ועוד.

69. רש"י לפי גירסת הב"ח הצאן קדשים והגר"א.

אבל רבינו גרשום כתב שמ"כל אשר יעבור"

טריפה ממזעי אמה. הואיל (71) ובאותו מקרא נאמר "מן המאתים", ודרשינן [פסחים מח א] ממקרא זה הלכה מסויימת לגבי ערלה (72), וכשם שערלה לא היתה לה שעת הכושר מעולם כן טריפה — **אבל היבא דהיתה לה שעת הכושר, ויצאת לאויר העולם ואחר כך נטרפה, אימא, יש לומר שתשתרי לגבוה ולא נתמעטה** "ממשקה ישראל" —

קמשמע לן, דרשה אחרת מ"כל אשר יעבור" להיתה לה שעת הכושר ונטרפה לאחר לידתה. ועוד למדים מ"מן הבקר" להקדישה ואחר כך נטרפה. ואם (73) לא היה כתוב "כל אשר יעבור" אלא "מן הבקר" היינו ממעטים מ"מן הבקר" רק נטרפה ואחר כך הקדישה. הלכך הוצרכו לכל הדרשות.

אמרה התורה בפרשת מעשר בהמה [ויקרא כז] **"כל אשר יעבור תחת השבט"**, ודרשינן, **פרט לטריפה שאינה עוברת,** כגון: נחתכו רגליה במקום שהיא טריפה — אינה נכנסת לדיר להתעשר הואיל ואינה ראויה להקרבה [אף על פי שמעשר בהמה חל גם על בעל מום!] וממעשר בהמה למדים פסול טריפה בכל הקרבנות [בכורות נז א] מגזירה שוה.

אם כן, קשה: למה הוצרכו לשתי דרשות למעט נטרפה ואחר כך הקדישה? (70)

ומסקינן: הלימוד **הוא** מ"כל אשר יעבור" — **נמי איצטריך!** כי **סלקא דעתך אמינא,** עלה על הדעת לומר: **הני מילי,** במה אמרנו שלמדים "ממשקה ישראל" לפוסלה לגבוה? רק **היבא דלא היתה לה שעת הכושר,** שמעולם לא היתה כשרה, כגון **דנולדה**

71. כן כתב רש"י, וכן איתא שם בגמרא מנחות [ו א] במפורש. והקשו שם **תוס'** [ד"ה כתב]: אם כן, איך נלמד היתר מוקצה ונעבד להדיוט, משום שאם לא כן היו אסורים לגבוה משום "ממשקה ישראל", הלא ממשקה ישראל אין למדים אלא בלא היתה לו שעת הכושר, ומוקצה ונעבד היתה להם שעת הכושר?

ומתריצים, אחרי שבטריפה ילפינן מכל דרשות הללו לאסור בין אם היתה להם שעת הכושר ובין אם לא היתה להם, שוב למדים מטריפה לגבי שאר הפסולים שלא נחלק, ובכל אופן אסורים לגבוה.

וכן כתב בשיטה מקובצת כאן בשם ר"י ז"ל.

72. שערלה וכלאי הכרם בטלים במאתים, עיין שם.

73. שיטה מקובצת.

ממעטינן הקדישה ואחר כך נטרפה, וכתב: כלומר, אף על גב דקודם לכן לא הויה טריפה אלא לאחר שנכנסה לדיר נעשה טריפה שנשברה רגלה מן הארכובה — אפילו הכי אינה עוברת, אף הכא אף על פי דלא נטרפה אלא מאחר שהקדישה — לא קרבה.

וזה כנראה כוונת השיטה מקובצת [אות לה] במחקר ברש"י כמה מילים, עיין שם.

70. הקושיה צריכה ביאור: איזו דרשה מיותרת. אם תאמר מ"משקה ישראל" — הלא ממנה למדים לכל מיני איסורי אכילה להדיוט. ואם תאמר הדרשה של "כל אשר יעבור" — הלא עיקר הדרשה הוא שאינה נכנסת לדיר להתעשר אף על פי שכל שאר הפסולין: רובע ונרבע מוקצה ונעבד ואפילו בעלי מום, נכנסין לדיר להתעשר, ואינה דרשה מיותרת? עיין קרן אורה מנחות [ו א] ובשפת אמת כאן.

מתניתין:

מדובר?

משנתנו מבארת דין אתנן.

אילימא, אם נאמר, בזונה דשקלה אגרא, הלוקחת בשכרה מאה בהמות, הרי פשיטא דכולהו אסורי? כי מה לי חד, מה לי תרי, (78) מה לי מאה, הרי כל כמה שהיא לוקחת בשכרה, הריהו אתנן?

ומתרצינן: אכן, בלוקחת מאה לא צריכא להשמיענו שהכל אסור. אלא, דשקלה תרי, (79) שכרה הרגיל הוא שני טלאים, שאותו היא לוקחת בשכרה מכל המזנים עמה, וחוא, אדם זה לא התנה לה בשכרה אלא טלה אחד בלבד, ולבסוף נתן לה שנים, או אפילו מאה. והחידוש הוא, כי היה מקום לומר, הואיל והוא התנה עמה תחילה שיהיה שכרה רק טלה אחד, לכן יהיה רק טלה אחד אתנן והשאר מתנה בעלמא. לכן קמשמע לן שכולם אסורין משום אתנן, דאתנן ריבה לה, שכל הטלאים שהוסיף ונתן לה הם עבור הזנות, ולא בתורת מתנה, והכל אתנן אחד הוא. (80)

ואיזהו אתנן? אדם האומר לזונה: (74) הילך (75) [יהיה לך] טלה זה בשכרך [בשכר ביאה]. זהו אתנן האמור בתורה. אפילו הן מאה טלאים — כולן אסורין. ובגמרא יבואר.

וכן (76) האומר לחבירו: הילך טלה זה, ותלין שפחתך אצל עבדי! —

רבי (77) אומר: אינו אתנן. והכמים אומרים: הרי זה אתנן. ובגמרא יבואר כמה הם חולקים.

גמרא:

אמר מר, שנינו במשנתנו: ואפילו הן מאה כולן אסורין.

ודנה הגמרא: היכי דמי, באיזה אופן

74. ובגמרא יבואר איזו היא זונה בנוגע לדין אתנן.

75. גירסת השיטה מקובצת.

76. ו"כן" היינו אליבא דחכמים בסיפא, ופירושו: ולא במזנה עצמו בלבד ובזונה בלבד, אלא אפילו באדון עבד הנותן לאדון שפחה — גם כן הוי אתנן. או שלא גרסינן ליה. תוס' יום טוב.

77. גירסת המשנה וכן גרס הברכת הזבח.

78. גירסת השיטה מקובצת.

79. גירסת רש"י על דעת הגר"א.

80. כן נראה לבאר הגירסאות ברש"י בשיאה מקובצת ברכת הזבח וצאן קדשים.

ולפי גירסאות אלו ברש"י משמע, שאם נתן לה טלה אחד ואחר כך שלח לה עוד טלאים — אינם אתנן אלא מתנה בעלמא. וכן כתב החפץ חיים בלקוטי הלכות בעין משפט. אבל השיטה מקובצת מביא לישנא אחרת, ולכאורה משמע ממנה שגם באופן זה כולם הם אתנן. וזה לשונו: לא צריכא דאית אגרא חדא ויהיה לה חד ואיתפיסה מן קדמאה [וקיבלתו] והדר משדר לה עד מאה, דמהו דתימא, כיון דאיתפיסת לה מן קדמאה הלין דקא משדר לה מתנה ניהו — קמשמע לן דהאי מרבה באתננה

ומביאה הגמרא ברייתא בענין אתנן. (81)

תנו רבנן: נתן לה ולא בא עליה, או בא עליה ולא נתן לה — אתננה מותר.

ודנה הגמרא את הברייתא: וכי אם נתן לה ולא בא עליה, "אתננה" קרית ליה?! הרי כיון שלא בא עליה, סתם מתנה נתן לה?

ותו, וכן קשה ההמשך של הברייתא: **בא עליה ולא נתן לה, איזה אתנן הוא, והרי מאי יהיב לה, הרי לא נתן לה כלום, ועל איזה אתנן אמרה הברייתא "אתננה מותר"?**

ומבארת הגמרא: **אלא, הכי קתני, כך נשנית הברייתא: נתן לה, ולא בא עליה עכשיו, ואחר כך בא עליה. או בא עליה, ולא נתן לה עכשיו, ואחר כך נתן לה, אתננה מותר, וכמו שיבואר.**

ומקשה הגמרא: בשלמא הסיפא, שבא עליה ורק אחר כך נתן לה טלה, שפיר אתננה מותר, הואיל ובשעת ביאה הוא לא ייחד לה את הטלה לשם אתנן, ולא חל עליו שם אתנן, ומה ששלח לה אותו אחר כך, הוא בגדר מתנה.

אבל כשנתן לה טלה ואחר כך בא עליה, הרי מאחר שהטלה הזו קיים ועומד בשעת ביאה, והוא ניתן לה מראש כשכר ביאה, אם כן, וליחול עליו (82) שם אתנן למפרע! שהרי

בא עליה בשכר אותו טלה, ואם כן, בכל מקום שעומד הטלה בשעת ביאה יחול עליו שם אתנן, וייאסר להקרבה?

ומתרצינן, **אמר רבי אלעזר:**

הברייתא מדברת באופן שקדמה והקריבתו כט-ב לטלה שנתן לה, עוד לפני שבא עליה.

ודנה הגמרא בתירוצו של רבי אלעזר: **היכי דמי, באיזה אופן מדובר?**

אי נימא, אם נאמר, דבשעת נתינה אקניה ניהלה (83) לאלתר, הקנה לה את הטלה תיכף ומיד, ואמר לה "קני אותו מעכשיו", הרי פשיטא דמותר! דעד כאן, עד שעת הקרבה, לא בא עליה. (84)

ואלא, שמא תאמר, שמדובר באופן דאמר לה "לא ניקני לך עד שעת ביאה", והקנין נעשה רק בשעת ביאה. והיא הקדימה והקריבתו לפני שהוא בא עליה, כאשר עדיין לא חל עליו שם אתנן,

הרי אי אפשר להעמיד כך, כי קשה: **מי מציא מקרבה ליה? וכי מותר לה להקריבו אף אם אינו אתנן, והרי הטלה הזו עדיין איננו שלה, ואין אדם יכול להקדיש ולהקריב דבר שאינו שלו, כי "איש כי יקדיש את ביתו קודש לה" אמר רחמנא, [ויקרא כז], ודרשינן, מה ביתו ברשותו — אף כל**

הוא.

83. גירסת השיטה מקובצת.

84. בביאור השקלא וטריא של הגמרא מבארים המפרשים שתי שיטות:

א. שיטת רש"י [עיין שם היטב] ורבינו גרשום [כאן] ותוס' רי"ד מהדורא קמא [שם], שגם בהוה אמינא סברה הגמרא שנתן לה

81. כל הסוגיא מופיעה במסכת עבודה זרה [סא ב].

82. כן נראה לגרוס.